



نقطه آغاز ...

الزامات و بایسته‌های برنامه‌های صبحگاهی رادیو از دیدگاه معاون صدا

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

اشاره **رتال جامع علوم انسانی**

برنامه‌های صبحگاهی از مهم‌ترین برنامه‌های هر ایستگاه رادیویی است که بر اساس سیاست‌های آن ایستگاه اهدافی خاص را دنبال می‌کند. از جمله این اهداف، ترغیب مخاطبان به شنیدن دیگر برنامه‌های ایستگاه است. در واقع می‌توان گفت برنامه‌های صبحگاهی هر ایستگاه پیشانی «هویت‌ساز» آن ایستگاه محسوب می‌شوند.

برنامه‌های صبحگاهی رادیو در زمره تولیداتی به‌شمار می‌آیند که در اصطلاح «روتین» نامیده می‌شوند. این برنامه‌ها در ساعت‌های نخستین صبح (حدود ۶ تا ۹ صبح) با هدف آگاه‌سازی و امیدبخشی به مخاطبان هدف در فضایی مفرح تولید می‌شوند. از این رو، دارای بخش‌هایی مختلف مانند ورزش صبحگاهی، مروری بر روزنامه‌های صبح با رویکردی انگیزه‌محور و مثبت، گفتار آموزشی و ... هستند.

یک برنامه صبحگاهی خوب، در رادیو می‌تواند مخاطبان را برای فعالیت‌های سازنده و مفید آماده سازد و شرایطی را پدید آورد تا آنها بتوانند با انرژی بیشتر روز خود را آغاز کنند.

برنامه‌های صبحگاهی به طور معمول بر اساس نیازهای مخاطبان هدف، مأموریت‌های هر ایستگاه و ساعت پخش برنامه، طراحی و ارائه می‌شوند. تردید نباید داشت که توجه به «نیازهای واقعی شنوندگان» و «صداقت در کلام» می‌تواند نقشی مهم در موفقیت برنامه‌های صبحگاهی رادیو برعهده گیرد.

ملاحظات کلی در برنامه‌های صبحگاهی رادیو

برنامه‌های صبحگاهی در هر ایستگاه رادیویی می‌توانند باعث جذب مخاطب بیشتر برای آن ایستگاه شوند.

در برنامه‌های صبحگاهی دو عامل مهم، نقش اساسی و تعیین‌کننده دارند: نخست، تهیه‌کننده و سردبیر برنامه که چارچوب برنامه را طراحی می‌کند و دوم، گوینده برنامه که بخش‌های مختلف را اجرا و اهداف برنامه را به مخاطب منتقل می‌سازد. تعامل مناسب این دو عامل، تأثیرگذاری برنامه را افزایش می‌دهد.

ضروری است نام برنامه صبحگاهی خوش‌آوا، متناسب با زمان حال، مطابق با اهداف و سیاست‌های ایستگاه رادیویی، نشان‌دهنده محتوا و ترغیب‌کننده مخاطب باشد.

بهتر است تمرکز اخبار و اطلاعات در برنامه‌های صبحگاهی بر اهداف و سیاست‌های ایستگاه باشد؛ برای نمونه، رادیو فرهنگ باید بر خبرهای فرهنگی تمرکز کند.

با توجه به اینکه مخاطبان در برنامه‌های صبحگاهی بیشتر برای «اطلاع‌رسانی» به سراغ رادیو می‌آیند، کارکرد آگاهی‌بخشی این برنامه‌ها بسیار بااهمیت‌تر از دیگر کارکردهاست.

بهتر است در برنامه‌های صبحگاهی از اخبار «کوتاه»، «امیدبخش» و «آگاهی‌دهنده» استفاده کرد و در اجرای آن از صداها و موسیقی‌های مختلف بهره گرفت.

در برنامه‌های صبحگاهی، «خودمانی‌بودن» از جمله روش‌های مؤثر در جذب مخاطب بیشتر است.

در برنامه‌های صبحگاهی توجه به نیاز گروه‌های مختلف از جمله زنان خانه‌دار، اصناف و... از الزامات اجتناب‌ناپذیر است.

زمان شروع و پایان برنامه‌های صبحگاهی در اغلب ایستگاه‌ها از ساعت ۶ تا ۹ صبح است. البته ساعت شروع و پایان این برنامه‌ها در ایستگاه‌های مختلف تا حدودی متفاوت است.

طیف مخاطبان برنامه‌های صبحگاهی بسیار گسترده و متنوع است.

برنامه‌های صبحگاهی باید شاد، امیدبخش، فراگیر و به‌روز باشند.

ارائه آمار و اطلاعات منفی و مایوس‌کننده، هر چند واقعی، متناسب با برنامه‌های صبحگاهی نیست.

دستورالعمل نویسندگی در برنامه‌های صبحگاهی

در تمامی برنامه‌های رادیویی از جمله برنامه‌های صبحگاهی لازم است زبان برنامه با ویژگی‌های مخاطب همسو باشد؛ یعنی همانگونه که در برنامه‌های خردسالان نباید از واژه‌های سخت مانند «مولکول» و «اتم» استفاده کرد، در برنامه‌های صبحگاهی نیز نباید از زبان نوشتاری استفاده کرد. زبان مطلوب برنامه‌های صبحگاهی، گفتاری یا محاوره‌ای است.

بهتر است برنامه‌های صبحگاهی چالش‌برانگیز نباشد؛ زیرا مباحث چالشی، مناسب برنامه‌های عصرگاهی و نیمروزی است.

در برنامه‌های صبحگاهی بهتر است با تغییر موسیقی، محتوای کلام نیز تغییر کند. این کار به مخاطب حس بهتری می‌دهد و ذهن خود را بیشتر معطوف برنامه می‌سازد.

در برنامه‌های صبحگاهی به‌طور معمول شنوندگان در وضعیت‌هایی همچون آماده‌شدن و یا در حال حرکت به سوی محل کار، مدرسه، دانشگاه و... هستند و ممکن است بخش‌هایی از برنامه را از دست بدهند؛ بنابراین بهتر است گاهی با ذکر مثال و یا تکرار مطلب، آنها را در جریان اخبار و مطالب قرار داد.

ضروری است ارائه برخی اطلاعات مانند گزارش وضعیت هوا و اعلام مکرر ساعت مورد توجه قرار گیرد.

بهتر است در برنامه‌های صبحگاهی به ایجاز در نوشتن و کوتاه‌بودن آیت‌ها به‌ویژه بخش‌های کارشناسی توجه شود.

پرداختن به موضوعات زیر به تناسب خط‌مشی‌های هر ایستگاه، برای برنامه‌های صبحگاهی مناسب است:

بهداشت و سلامت (بهداشت فردی، رعایت بهداشت محیطی و خیابان‌ها، اهمیت صرف صبحانه، اهمیت ورزش صبحگاهی،

مسائل مربوط به تغییر فصل مانند شیوع بیماری‌ها، پوشاک مناسب و خوراکی‌های مفید و...):

آموزش شهروندی (احترام به حقوق دیگران مانند رعایت حقوق همسایگی، رعایت حق تقدم، آداب مراجعه به ادارات، نحوه پاسخگویی به ارباب رجوع، داشتن سعه‌صدر در مواجهه با مردم، رعایت قوانین رانندگی و...):

نحوه رفتار با گروه‌های خاص (کودکان، سالمندان، معلولان، بیماران و...):

وضعیت آب و هوا و جاده‌ها

تتیر روزنامه‌ها (برگرفته از روزنامه‌ها، بدون جهت‌گیری سیاسی، جالب، مثبت، امیدبخش و کوتاه)

بهتر است در برنامه صبحگاهی از ارائه آمار صرف اجتناب و در صورت لزوم با مقیاس تقریبی به آنها اشاره کرد.

بهتر است در متن برنامه‌های صبحگاهی از کلی‌گویی و شعار پرهیز شود.

ضروری است از طرح موضوعات و پرسش‌های بی‌پاسخ و شبهه‌آمیز خودداری شود.

در صورتی که خبری کامل نیست، ممکن است پرسش یا ابهامی در ذهن مخاطب ایجاد کند؛ لازم است که با هماهنگی نهادها و یا سازمان‌های مرتبط، خبر تکمیل و یا اصلاح شود.

بهتر است آیت‌های برنامه تنها متکی به ذهن نویسندگان نباشد، بلکه مبتنی بر پژوهش و دارای پشتوانه علمی باشد.

بهتر است در برنامه‌های صبحگاهی چنانچه زمان مناسب یا امکان طرح واقع‌بینانه یک معضل اجتماعی یا اقتصادی وجود ندارد، آن معضل به عنوان محور اصلی برنامه مطرح نشود.

طرح موضوعات آموزشی البته از زبان کارشناس باعث تنوع و جذابیت محتوا و فرم برنامه می‌شود.

بهتر است کارشناسان در آغاز برنامه در مورد نحوه صحبت کردن (ساده‌گویی و بانشاط‌بودن) توجیه شوند.

کارشناسان انتخابی باید در زمینه موضوع مورد بحث، اطلاعات و تخصص کافی داشته باشند.

انتخاب مباحث معارفی که نیاز به پرداخت



کوچک برنامه غفلت نکند.

- تهیه‌کننده برنامه صبحگاهی در واقع کارگردان یک نمایش است. او باید حال و هوای برنامه را به‌طور کامل تحت فرمان خود درآورد.

- بهتر است موسیقی برنامه‌های صبحگاهی تلفیقی از موسیقی ایرانی، کلاسیک، محلی و... باشد.

- بهتر است سخنان بزرگان به صورت موجز و همراه با منبع بیان شود تا تأثیرگذاری بیشتر به همراه داشته باشد.

- همکاری با افرادی که جایگاه فرهنگی والایی دارند، می‌تواند موجب نفوذ بیشتر برنامه‌های صبحگاهی در میان مخاطبان شود. - ضروری است قبل از پخش تماس‌های تلفنی شنوندگان، اطلاعات ارائه‌شده از سوی آنها به‌وسیله مقامات مسئول تأیید شود.

- بخش‌های تولید برنامه‌های صبحگاهی باید مانند هم‌نوازان با یکدیگر همکاری کنند و همواره تحت هدایت رهبر ارکستر باشند که منتقل‌کننده یک دیدگاه است؛ به‌طور مثال، حفظ توازن میان گفتار و موسیقی، در همه برنامه‌های رادیویی مهم است، اما در برنامه صبحگاهی اهمیت بیشتری دارد.

- انتخاب موسیقی یا سرود در برنامه‌های صبحگاهی باید با هدف تأثیرگذاری بیشتر مفهوم کلام بر مخاطب باشد.

- گرچه طرح مشکلات شهری در برنامه‌های صبحگاهی مناسب است، اما بی‌جواب ماندن تلفن شنوندگان و طرح یکطرفه مسائل از نواقص این برنامه‌ها به‌شمار می‌رود.

- حفظ ریتم مناسب در برنامه‌های صبحگاهی از ضروریات است. البته باید از ایجاد هیجان، شتاب زیاد و مبالغه پرهیز کرد.

- موسیقی‌های ملایم، فاقد حرکت و یکنواخت، مناسب برنامه‌های صبحگاهی نیست.

- در برنامه‌های صبحگاهی هر چند اشاره به مناسبت‌ها حائز اهمیت است، اما اختصاص یک برنامه به‌طور کامل به آنها مناسب نیست.

- بهره‌گیری از قطعات نمایشی که اجرا و پیام متناسب با صبح را ندارد، از ریتم، تحرک و جذابیت برنامه می‌کاهد.

- استفاده از سرودهای بلند در برنامه‌های صبحگاهی مناسب نیست.

عمیق‌تری دارد، مناسب برنامه‌های صبحگاهی نیست.

- شوخی‌ها و صحبت‌های بیش از اندازه در مورد افراد داخل استودیو نباید تجسم‌کننده فضای غیر اسلامی باشد.

- بهتر است مجری از پاسخگویی به تلفن‌ها و ارائه نظرات کارشناسی خودداری کند.

- بهتر است برای ارائه توصیه‌های پزشکی، از پیام‌های کوتاه استفاده شود و برنامه به مطب پزشکی تبدیل نشود.

- ضروری است در برنامه‌های صبحگاهی، از ارائه گزارش‌ها و اطلاعات به صورت ناتمام خودداری شود.

- ضروری است زمان‌بندی بخش‌های مختلف برنامه به گونه‌ای باشد که مجری مجبور به قطع ناگهانی گزارش و یا ارتباط تلفنی نشود.

- بهتر است از نوشتن جمله‌های مجهول خودداری و تا حد امکان از زمان حال ساده در جملات استفاده کرد.

- نوشته‌های پرتکلف و ادیبانه برای برنامه‌های صبحگاهی مناسب نیستند.

- متن در برنامه صبحگاهی باید کوتاه، روان و ساده باشد. ضروری است از نوشتن مطالب دارای هم‌معنایی، چندمعنایی و زبان تصنعی پرهیز شود.

- موضوعات برنامه‌های صبحگاهی نباید با تأخیر مطرح شوند. در این برنامه‌ها نیازی به مقدمه‌چینی طولانی نیست. بهتر است با یک جمله مرتبط موضوع اصلی را مطرح کرد.

- در مورد مباحث مطرح در برنامه نظریه‌پردازی نشود؛ زیرا متن، حالت مقاله به خود می‌گیرد. بهتر است مصداق‌هایی از زندگی واقعی بیان شود.

دستورالعمل تهیه‌کنندگی و سردبیری در برنامه‌های صبحگاهی

- تهیه‌کننده برنامه‌های صبحگاهی باید بتواند در نقش‌های مختلف با مجری برنامه همدلی کند؛ چرا که این کار باعث اطمینان خاطر بیشتر مجری می‌شود و به ایفای بهتر نقش مجری می‌انجامد.

- داشتن پشتکار برای تهیه‌کننده صبحگاهی یک ضرورت است. تهیه‌کننده باید همواره پیگیر و سازمان‌یافته عمل کند، به جزئیات کاملاً توجه داشته باشد و حتی از یک جزء

- انباشته شدن تلفن‌ها در دقایق پایانی برنامه‌های صبحگاهی، توازن تقطیعی آیتم‌ها را از بین می‌برد.

دستورالعمل اجرا در برنامه‌های صبحگاهی

- مجری باید صدایی گرم، بانشاط، رسا، عمیق و شفاف داشته باشد.

- تیپ‌سازی در آیتم‌های کوتاه به تناسب موضوع و با استفاده از قابلیت‌های مجری می‌تواند به جذابیت برنامه کمک کند.

- ضروری است در برنامه‌های صبحگاهی از بهترین مجریان ایستگاه استفاده شود.

- یک مجری موفق باید بداند چگونه مخاطبان را سرگرم کند. از جمله انتظارات مخاطبان ایجاد محیطی است که به نشاط و لذت زندگی آنها بیفزاید.

- مجری برنامه صبحگاهی باید بتواند مخاطبان را با شوخ‌طبعی و استفاده از عبارات جذاب در آغاز کردن یک روز خوب یاری کند.

- مجری برنامه‌های صبحگاهی باید بتواند بر مردم تأثیر بگذارد، به آنها انرژی دهد و آنها را به تفکر وادارد.

- مجری تأثیرگذار کسی است که بتواند ارتباط دوسویه میان خود و مخاطب برقرار کند و بیشتر به دنبال اهداف و مقاصد برنامه باشد، نه احساسات خود.

- مجریان خلاق در برنامه‌های صبحگاهی کسانی هستند که با صحبت از لحظات، حس حضور در لحظه را در مخاطب زنده می‌کنند.
- مجری برنامه‌های صبحگاهی باید بتواند با احساس همدلی و صمیمیت با مخاطبان سخن بگوید.

دستورالعمل تهیه و تولید آرم در برنامه‌های صبحگاهی

- آرم برنامه صبحگاهی باید به تناسب نام و زمان پخش برنامه، دارای ضرباهنگ مناسب، نشاط‌آفرین و ترغیب‌کننده باشد.

- بهتر است در انتخاب موسیقی آرم، به ویژگی‌هایی نظیر نبودن، امیدبخش بودن، بانشاط بودن، تشخص داشتن و القای طراوت و شادابی فضای صبحگاهی توجه شود.

- بهتر است در ساخت آرم، استفاده از جلوه‌های صوتی تکراری همانند بانگ خروس، صدای استکان چای، زنگ ساعت و ... توأم با خلاقیت و نوآوری باشد.

- بهتر است در ایستگاه‌های سراسری از

موسیقی‌های محلی برای ساخت آرم برنامه استفاده نشود. موسیقی محلی برای تولید آرم در رادیوهای استانی مناسب است.

- بهتر است در ساخت آرم از به‌کارگیری موسیقی فیلم پرهیز شود؛ زیرا گذشته از آنکه فضای خاص آن فیلم یا سریال را تداعی می‌کند، از لحاظ ریتم و ترکیب‌بندی نیز مناسب برنامه صبح و زمان پخش آن نیست.

دستورالعمل تهیه موسیقی در برنامه‌های صبحگاهی

- تداوم موسیقی زیر کلام باید منطقی باشد. تداوم بدون توجیه، ضمن ایجاد مزاحمت، امکان فضا سازی را از بین می‌برد.

- موسیقی‌های انتخابی برنامه صبح باید ضمن امیدبخش بودن، توصیف‌کننده جنبه‌های روشن زندگی و از سرعت و حرکت مناسب برخوردار باشند.

- بهتر است موسیقی فاصله فقط در حد چند ثانیه به کار رود تا پیوستگی توجه مخاطب از بین نرود. بین ۱۰ تا ۲۰ ثانیه، زمان مناسبی برای استراحت ذهن مخاطب یا تأمل روی پیام است.

دستورالعمل تهیه گزارش در برنامه‌های صبحگاهی

- گزارشگر هم مانند سایر عوامل در جذب مخاطب نقشی مهم دارد. در واقع شنوندگان از طریق گزارش، با موضوع برنامه ارتباط بیشتری برقرار می‌کنند.

- گزارشگر می‌تواند در روشن ساختن موضوع برنامه به عوامل داخل استودیو کمک کند.

- از جمله کارهای گزارشگر، انعکاس وقایع و حوادث جاری شهر، توصیف و همچنین فضا سازی است. بنابراین دایره واژگان گزارشگر باید گسترده باشد تا بتواند از توصیف‌های کلیشه‌ای خودداری کند.

- خسته بودن صدای گزارشگر، از تحرک کلی برنامه می‌کاهد.

- گزارشگر موفق، مصاحبه‌شوندگان را به گفت‌وگویی ساده، دلنشین و متنوع وامی‌دارد.

- بهتر است گزارشگر در هر نوبت ارسال گزارش، ساعت و موقعیت خود را اعلام کند.

- گزارش باید القاکننده فضای خارج از استودیو باشد.

- بهتر است گزارشگر در طراحی پرسش‌ها دارای ابتکار باشد و با هنرمندی، پاسخ پرسش‌ها را از مردم دریافت کند.

اهمیت برنامه های صحفگاهی رادیو

پر مخاطبترین برنامه هر ایستگاه؛

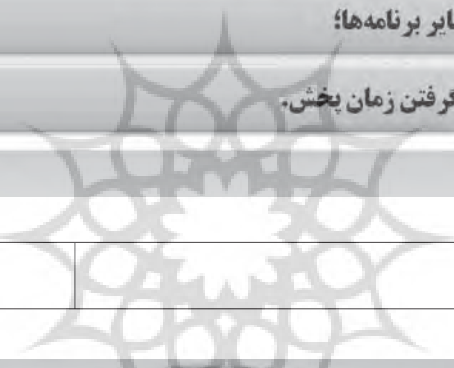
معرف ویژگی های ایستگاه های رادیویی؛

دارای نقش مهم در اطلاع رسانی به مخاطبان در آغاز روز؛

دارای بیشترین تأثیر در ایجاد آرامش، امید و انگیزه در مخاطب؛

زمینه ساز جذب مخاطب برای سایر برنامه ها؛

مورد توجه مسئولان، با در نظر گرفتن زمان بخش.



ویژگی های مطلوب برنامه صحفگاهی

شاد و فراگیر و به روز بودن؛

ارائه اطلاعات و اخبار دقیق و مورد نیاز روزانه مخاطبان؛

برخوردار از نقد سازنده و برهیز از تخریب و سیاه نمایی؛

مروج فرهنگ کار و تلاش در جامعه؛

برهیز از ارائه اطلاعات حزن انگیز، حتی در صورت معتبر بودن؛

تلاش در جهت فرهنگ سازی.

اهم انتظارات از ایستگاه‌های رادیویی در برنامه‌های صبحگاهی

انتخاب موضوع برنامه بر اساس اهداف و مأموریت‌های ایستگاه؛

تولید برنامه متناسب با جامعه هدف؛

استفاده از زبان، گفتار و بیان رادیویی خاص (عوامل تشخیص هر ایستگاه)؛

لزوم نظارت لحظه‌ای به منظور پیشگیری از موازی کاری؛

آموزش مستمر برنامه‌سازان و عوامل برنامه‌های صبحگاهی؛

تولید گزارش‌های جذاب؛

شناسایی، جذب و انتخاب مجری، سردبیر، نویسنده، تهیه‌کننده، گزارشگر، ادیتور و مسئول ارتباطات از بین نیروهای مجرب.

تبیین اندیشه‌های راهبردی جمهوری اسلامی ایران

الف) الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت: علوم انسانی

- ✓ دعوت از کارشناسان صاحب نظر در تبیین و تشریح موضوع
 - ✓ تشریح و تبیین اهمیت تفکر در پیشرفت جامعه اسلامی
 - ✓ تاکید بر اهمیت دانش محوری در پیشبرد امور
 - ✓ توجه به اولویت معنویت، اخلاق و عدالت به عنوان اصول اساسی
 - ✓ توجه به سعادت دنیوی و اخروی مردم (در عرصه زندگی)
 - ✓ معرفی شاخص‌های مهم این الگو، نظیر: قناعت، عدالت طلبی، قانون‌گرایی، وجدان‌کاری و ...
- ب) و ...

روش محور بودن برنامه های صحیحی

مستند بودن اطلاعات ارائه شده در برنامه؛

استفاده از منابع معتبر در تهیه متن برنامه ها؛

بهره گیری از کارشناسان مجرب و مرتبط با موضوع؛

پرهیز از طرح موضوعات شبهه برانگیز.

نگاهی دزمنه تهیه و تولید برنامه های صحیحی

استفاده از قطعات کوتاه و شاد موسیقی یا رعایت دستورالعمل ها؛

حفظ ریتم مناسب و پرهیز از هیجان کاذب در برنامه؛

توجه به مناسبت های خاص و هنجارهای موجود در جامعه در همه بخش ها، به ویژه در بخش موسیقی؛

برخور داری از تنوع صدا و موسیقی در برنامه ها؛

تولید و بخش آیتم های کوتاه کارشناسی، اطلاع رسانی، اخلاقی و مذهبی؛

کوتاه، روان، ساده و قابل فهم و جذاب بودن متن برنامه.

نگاشتی در مورد اجرای برنامه های صبحگاهی

بهره گیری از بهترین عوامل ایستگاه به ویژه مجریان و برخورداری آنها از شناخت مسائل روز؛

تأکید بر اجرای صمیمانه و مخاطب پسند؛

رعایت قواعد اخلاق حرفه ای؛

ایجاد فضای تعاملی با مخاطبان و جلب مشارکت آنها.

سیاست های کلی برنامه سازی در برنامه های صبحگاهی

برخورداری از بصیرت در تولید برنامه ها؛

برهیز از طرح مباحث چالش برانگیز و نقد غیر منصفانه؛

ارائه اخبار و اطلاعات امیدوار کننده؛

طرح منصفانه و واقع بینانه موضوعات جامعه؛

همراهی و پشتیبانی از طرح های اجرایی دولت و ترغیب مخاطبان در این زمینه؛

ترغیب بخش های مختلف جامعه بر افزایش تولید و بهره وری.